

Katarzyna MYŚLIWIEC

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Polska

Współczesne technologie informacyjne źródłem przemian zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej

Wstęp

T. Banaszekiewicz pisze, że kształcenie na etapie początkowym ma zasadnicze znaczenie w całym życiu człowieka, warunkuje jego powodzenia w karierze szkolnej, ale także przygotowuje do funkcjonowania w rzeczywistości poza oświatą. Autorka opisuje edukację wczesnoszkolną jako etap edukacyjny wpisany w zmieniający się kontekst kulturowy i dynamiczne życie społeczne. Zdaniem T. Banaszekiewicz, nowe zadania i wyzwania stawiane szkole i nauczycielom, podyktowane zmianą rzeczywistości, obligują do poszukiwania profesjonalnej twórczości, cennych i wartościowych rozwiązań edukacyjnych [Banaszekiewicz 2003: 9].

U. Ordon jako wymóg nowoczesności stawia innowacje pedagogiczne, które w edukacji początkowej mają za zadanie pomagać wychowankom poszukiwać, odkrywać i przekraczać dotychczasowe osiągnięcia. Zdaniem autorki, konieczność kreatywnego i innowacyjnego stylu pracy nauczyciela powinna się przekładać jednocześnie na rozwijanie takiego właśnie sposobu działania we współczesnej rzeczywistości już u najmłodszych dzieci. Od nauczyciela, w opinii U. Ordon, wymaga się „nowego spojrzenia na zadania, treści i metody pracy dydaktyczno-wychowawczej. Kierowanie procesem kształcenia najmłodszych wymaga od nauczycieli dobrej znajomości efektywnych i alternatywnych rozwiązań teoretyczno-metodycznych, krytycyzmu w ich doborze, jak również racjonalnym stosowaniu” [Ordon 2008: 14–19].

Efektywne przekazywanie wiedzy w dobie dynamicznego rozwoju nauki, ogromnego postępu cywilizacyjnego, istniejącego już społeczeństwa informacyjnego, zdaniem J. Miko, wymaga całościowego, zintegrowanego podejścia do edukacji [Miko 2003: 55]. Zdaniem W. Furmanka, istotą zainteresowań badawczych w pedagogice jest „wszystko to, co czyni człowiek, oraz to, jak jego postępowanie wpływa na dokonujące się przeobrażenia w jego psychice (jako całości), a przez to także w jego otoczeniu” [Furmanek 2008: 15].

S. Gawlik uważa, że wspólną cechą wszelkich definicji pojęcia integracji pedagogicznej będą twierdzenia mówiące o swoistym łączeniu, tworzeniu jednej większej całości z różnych części, a więc konkretnie łączenie ze sobą różnych dyscyplin wiedzy. S. Gawlik odwołuje się do słów M. Piotrowskiej, która pisała o przemianach w wielu dziedzinach naszego życia wyznaczających nowe zada-

nia edukacyjne dla szkoły. Autorka uważa, że wspomaganie i ukierunkowywanie wielostronnego rozwoju dziecka jest wyzwaniem dla edukacji w nowej koncepcji kształcenia [Gawlik 2003: 48–49].

1. Proces nauczania-uczenia się wspomagany technologią informacyjną

W. Walat opisał proces dydaktyczny w kontekście kognitywno-konstruktywistycznych koncepcji uczenia się człowieka. Autor pisze o indywidualnej reprezentacji rzeczywistości w umyśle człowieka tworzącej się na drodze przechodzenia od działania do myślenia abstrakcyjnego. W. Walat uważa, że jedynie uczestniczenie w poznaniu rzeczy, zjawisk, procesów można nazwać poznaniem bezpośrednim. Wszelkiego rodzaju zastępniki czy też środki pomocnicze, zdaniem autora, będą stanowiły o poznaniu pośrednim, które z kolei wymaga adekwatnego odwzorowania najważniejszych cech poznawanej rzeczywistości. W. Walat podkreśla, że współczesne technologie informacyjne wychodzą naprzeciw naturalnej multimedialności człowieka. Zdaniem autora, stają się nie tylko łącznikiem pomiędzy człowiekiem a poznawaną rzeczywistością, ale także i narzędziem służącym do jej modelowania. W. Walat uzasadnia powyższe rozważania brakiem możliwości zaobserwowania niektórych zjawisk zachodzących między innymi: zbyt szybko lub niezauważalnie dla ludzkiego oka, zbyt daleko lub w warunkach niesprzyjających bezpieczeństwu człowieka [Walat 2007: 35].

Ż. Kaczmarek prowadząc badania nad nauczaniem-uczeniem się dziecka wspomagane komputerowo, doszła do wniosku, że działanie to jest efektywne, ponieważ wyzwała pożądaną aktywność, wpływa pozytywnie na postawy edukacyjne uczniów. Autorka uważa, że „siła oddziaływania komputera jako medium edukacyjnego na dzieci w młodszym wieku szkolnym polega na jakości interakcji na płaszczyźnie komputer–uczeń, uczeń–komputer. To właśnie opisana wyżej jakość owych interakcji stanowi o sile wzajemnego oddziaływania człowieka na medium i medium na człowieka” [Kaczmarek 2002: 204].

Szansą na wprowadzenie jakościowych zmian w realizacji celów kształcenia, zdaniem U. Ordon i E. Skoczylas-Krotla, jest wykorzystanie komputera w edukacji. Autorki wśród zalet takiego działania dostrzegają efektywność oddziaływania na zmysł wzroku i słuchu, dużą skuteczność w przekazywaniu różnego rodzaju treści, pobudzenie do pozytywnej aktywności i zaciekawienie uczniów. Zdaniem U. Ordon i E. Skoczylas-Krotla, aplikacje edukacyjne, w których informacja przekazywana jest multimedialnie za pomocą tekstu, muzyki, dźwięku, animacji i filmów wideo, przekształcają proces uczenia się w badania i poszukiwania, pozwalają uczniom odkrywać świat podczas intelektualnej przygody. Autorki dodają ponadto, że komputer wraz z odpowiednim programem edukacyjnym pozwala przekazać informacje w znacznie bogatszej formie, m.in. za pomocą wysokiej jakości zdjęć, trójwymiarowych animacji, filmów oraz interaktywnych ćwiczeń [Ordon, Skoczylas-Krotla 2003: 146].

Z badań D. Morańskiej nad efektywnością kształcenia uczniów klas I–III z zastosowaniem netbooków wynika, że wykorzystanie technik multimedialnych w ocenie uczniów i z perspektywy efektów kształcenia przynosi najlepsze rezultaty przy wykorzystaniu komputera w każdej chwili zajęć, kiedy tylko realizowane treści kształcenia tego wymagają [Morańska 2013: 271].

2. Otwarte Zasoby Edukacyjne (Multimedialne zasoby edukacyjne)

S. Iskierka, J. Krzemiński i Z. Weźgowiec w swoich rozważaniach nad rolą multimediiów we współczesnej dydaktyce piszą o rewolucji zachodzącej w tworzeniu i wykorzystywaniu materiałów multimedialnych w dydaktyce. Autorzy zwracają uwagę na to, że ich klasyczne zastosowanie polegające np. na ekspozowaniu treści przy pomocy komputerowego monitora ustępuje miejsca materiałom dydaktycznym wykorzystującym możliwości oferowane przez sieci komputerowe, takie jak: praca grupowa, zdalna oraz możliwość składowania i udostępniania dowolnych baz danych. Zdaniem autorów, w tej sytuacji pojawiają się nowe uwarunkowania dotyczące tworzenia materiałów multimedialnych, stanowiące wyzwanie dla twórców tych materiałów [Iskierka, Krzemiński, Weźgowiec 2008: 55].

S. Szablowski pisze o ewolucji wykorzystania Internetu. Zdaniem autora, współcześnie mówimy o otwartym dzieleniu się z innymi wiedzą zgromadzoną w Otwartych Zasobach Edukacyjnych. S. Szablowski, omawiając niniejszy ruch, określa jego działalność jako ideę otwartej edukacji, której celem jest budowanie otwartego społeczeństwa wiedzy. OZE tworzone są przez światową społeczność współpracującą przy tworzeniu ogólnodostępnych zasobów edukacyjnych, które są udostępniane z jednoczesnym prawem do ich dalszego wykorzystywania i adaptowania dla własnych potrzeb. Jak pisze S. Szablowski, materiały te w postaci podręczników, kursów, scenariuszy lekcji są publicznie dostępne, można z nich korzystać na zasadzie tzw. wolnych licencji, ale można jednocześnie być także ich twórcą, uczestniczyć w procesie redakcyjnym [Szablowski 2011: 242].

W dobie przemian dokonujących się współcześnie w polskiej edukacji nie sposób nie wspomnieć o działaniach Ministerstwa Edukacji Narodowej zmierzających ku rozszerzeniu oferty publicznych, bezpłatnych materiałów edukacyjnych. Na stronie internetowej MEN czytamy, że od 2012 r. w ramach projektu systemowego *E-podręczniki* do kształcenia ogólnego, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, przygotowywane są 62 darmowe e-podręczniki i 2500 uzupełniających je zasobów edukacyjnych – między innymi dla edukacji wczesnoszkolnej. E-podręczniki i inne e-zasoby będą udostępnione na tzw. otwartych licencjach. Każdy użytkownik (nauczyciel, uczeń, rodzic) będzie mógł je dowolnie kopiować, wykorzystywać czy drukować. Ponadto przygotowana została już platforma do udostępniania e-podręczników (www.epodreczniki.pl), na której od dnia 30 września 2013 r. testowane są

pierwsze moduły e-podręczników. Zdaniem MEN, wszystkie e-podręczniki mają być gotowe do września 2015 r. Zasoby edukacyjne są stale rozbudowywane i gromadzone na portalu wiedzy dla nauczycieli www.scholaris.pl. Na stronie internetowej MEN czytamy, że materiały udostępnione obecnie na tym portalu dotyczą już ok. 75% treści podstawy programowej kształcenia ogólnego [<http://www.men.gov.pl>].

3. Przygotowanie nauczycieli do pracy z zastosowaniem nowych technologii

W. Furmanek opisuje przemiany przejawiające się w powstawaniu społeczeństwa informacyjnego funkcjonującego w nowej formie, tworzeniu dóbr intelektualnych i materialnych, nowych zasadach i płaszczyznach komunikacji społecznej i interpersonalnych. Autor wskazuje na zmianę przekazywanych dotychczas treści, nabywanych kompetencji i umiejętności. W. Furmanek wiąże to z koniecznością równoczesnego wprowadzenia zmian w metodyce nauczania, technologiach kształcenia i w pracy nauczycieli. Zdaniem autora, niezbędne jest uwzględnienie opisywanych zmian w programach kształcenia studentów oraz doskonaleniu warsztatu nauczycieli [Furmanek 2002: 324].

W. Furmanek uważa, że ważnym problemem współczesnej edukacji przyszłych nauczycieli jest pominięcie umiejętności wykorzystania technologii informacyjnych w nauczaniu przedmiotów innych niż informatyka. Autor zwraca uwagę na konieczność stosowania nowych technologii w realizacji treści każdego przedmiotu, zwłaszcza gdy mówi się o nauczaniu zintegrowanym, blokach przedmiotowych i ścieżkach edukacyjnych [tamże: 325].

R. Pachociński pisze, że komputer jest mało pożytecznym narzędziem w nauce, jeśli nauczyciel nie używa go świadomie w procesie nauczania i uczenia się. Zdaniem autora, jedynie wykorzystanie komputera w klasie szkolnej podczas lekcji poświęconym różnym przedmiotom umożliwia najlepsze opanowanie umiejętności pracy z nim. R. Pachociński wysuwa jednak smutny wniosek, że większość nauczycieli nadal nie umie posługiwać się komputerem w klasie szkolnej, oraz dodaje, że wiedza dotycząca sposobu korzystania z komputera nie będzie wystarczająca – istotna będzie umiejętność nauczania z jego pomocą. Zdaniem autora, komputer ma być narzędziem, środkiem, a nie przedmiotem nauki [Pachociński 2002: 112].

Podsumowanie

Edukacja wczesnoszkolna, której jednym z podstawowych założeń jest integracja treści, nie może pomijać wiedzy oraz umiejętności związanych z wykorzystaniem współczesnych technologii informacyjnych. Kierując się celami uwzględnionymi w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* [<http://www.bip.men.gov.pl>], w edukacji już najmłodszych dzieci, a więc w klasach I–III należy pamiętać o wyposażeniu uczniów w umiejętność

posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji. Z zalecanych warunków i sposobów realizacji należy rozumieć, że cotygodniowe 45 minut zajęć komputerowych w sali informatycznej nie wystarczy w osiągnięciu wyżej wymienionego celu. Autorzy dokumentu dodają, że zajęcia te mają być prowadzone w korelacji z pozostałymi obszarami edukacji w ramach zajęć edukacji zintegrowanej. Służyć temu mają kompletne zestawy komputerów z właściwym do wieku, możliwości i potrzeb uczniów oprogramowaniem.

Literatura

- Banaszkiewicz T. (2003), *Z najnowszych badań nad wczesną edukacją dziecka*, red. T. Banaszkiewicz, W. Szlufik, A. Pękala, Częstochowa.
- Furmanek M. (2002), *Miejsce przedmiotu „Media w edukacji” w systemie kształcenia pedagogów* [w:] *Media i edukacja w dobie integracji*, red. W. Strykowski, W. Skrzydlewski, Poznań.
- Furmanek W. (2008), *Niezbędność systemowego podejścia do pedagogicznej problematyki opracowań multimedialnych* [w:] *Dydaktyka informatyki. Multimedia w teorii i praktyce szkolnej*, red. W. Furmanek, A. Piecuch, Rzeszów.
- Gawlik S. (2003), *Tradycje edukacji zintegrowanej* [w:] *Z najnowszych badań nad wczesną edukacją dziecka*, red. T. Banaszkiewicz, W. Szlufik, A. Pękala, Częstochowa.
- <http://www.men.gov.pl/index.php/2013-08-03-12-10-01/program-darmowy-podrecznik/1003-darmowe-podreczniki-rada-ministrow-przyjela-projekt-ministerstwa-edukacji-narodowej> – dostęp dnia: 23.04.2014 r.
- http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_20081223_zal_2.pdf – dostęp dnia: 23.04.2014 r.
- Iskierka S., Krzemiński J., Weźgowiec Z. (2008), *Wpływ zmian technologicznych w teleinformatyce na postrzeganie roli multimediiów we współczesnej dydaktyce* [w:] *Dydaktyka informatyki. Multimedia w teorii i praktyce szkolnej*, red. W. Furmanek, A. Piecuch, Rzeszów.
- Kaczmarek Ż. (2002), *Psychopedagogiczne aspekty nauczania wspomaganego komputerowo dzieci w młodszym wieku szkolnym* [w:] *Media i edukacja w dobie integracji*, red. W. Strykowski, W. Skrzydlewski, Poznań.
- Miko J. (2003), *Zintegrowane nauczanie wczesnoszkolne* [w:] *Z najnowszych badań nad wczesną edukacją dziecka*, red. T. Banaszkiewicz, W. Szlufik, A. Pękala, Częstochowa.
- Morańska D. (2013), *Zastosowanie netbooków w klasach I–III a efekty kształcenia* [w:] *Człowiek – Media – Edukacja*, red. J. Morbitzer, E. Musiał, Kraków.
- Ordon U. (2008), *Innowacje pedagogiczne jako wymóg nowoczesności w edukacji przedszkolnej i szkolnej* [w:] *Tradycja i nowoczesność w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, red. U. Ordon, A. Pękala, Częstochowa.
- Ordon U., Skoczylas-Krotla (2003), *Środki masowego przekazu – szansą czy zagrożeniem w procesie edukacji dziecka* [w:] *Z najnowszych badań nad wczesną edukacją dziecka*, red. T. Banaszkiewicz, W. Szlufik, A. Pękala, Częstochowa.

Pachociński R. (2002), *Technologia a oświata*, Warszawa.

Szablowski S. (2011), *Technologia Web 2.0 jako środowisko dydaktyczne w szkole społeczeństwa wiedzy* [w:] *Dydaktyka informatyki. Problemy i wyzwania społeczeństwa informacyjnego*, red. W. Furmanek, A. Piecuch, Rzeszów.

Walat W. (2007), *Edukacyjne zastosowanie hipermediów*, Rzeszów.

Streszczenie

Etap edukacji wczesnoszkolnej w założeniu integracyjnego, całościowego nauczania powinien przygotowywać uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym nie tylko w ramach zajęć komputerowych. Dlatego też tematem niniejszego opracowania uczyniono analizę źródeł przemian w procesie edukacji wczesnoszkolnej w kontekście reform Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Słowa kluczowe: zintegrowana edukacja wczesnoszkolna, współczesne technologie informacyjne, źródła przemian.

Modern information technologies change the source of an integrated early childhood education

Abstract

In order to create an inclusive and holistic educational experience for the early childhood stage of education, students should not only be prepared in computer classes and programs. Therefore, the focus of this study is to analyze the sources of change in the process of early childhood education in the context of the reform of the Ministry of National Education.

Key words: early education integrated, modern information technologies, sources of change.